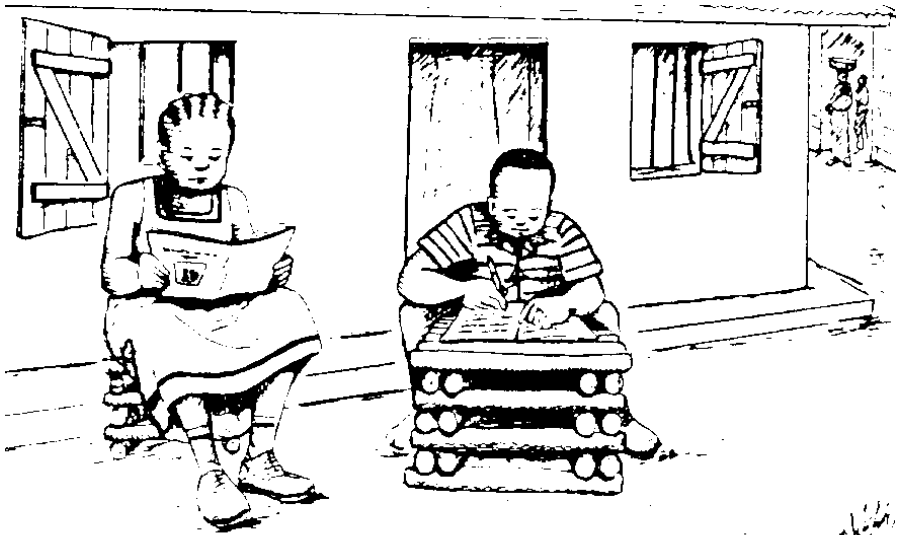


WULTE TEKARA



Lama

Wułtə təkara

Livret d'enseignement

Textes issus de l'atelier des écrivains

Illustrations adaptées du CD “The Art of Reading”
(2001 SIL International)

Association Culturelle pour la
Promotion de la Langue Lama
(ACPLL) B.P. 33, Kanté

1er édition, 1er tirage, 200 expl.
1er trimestre 2011

Wontə wɛ təkara n̄i taa na

Tɪtə lɛɛv.....	5
KOUMORTOUKOUM Albert	
Lama citi saav.....	7
NAHANDJADE Tertius	
Mətə saav.....	8
TAGBATE Joseph	
Sita wɪsɔ̄	10
AGUE Kokou	
Wultə ka ho yal.....	12
AGNON Kotri	
Sələm saav	13
ARATIME Lucien	
Cɛŋkpasə n̄im mərɔ̄ ka lama tɛ.....	15
KOUWI Yao	
Sandəñɛ harɔ̄.....	17
DIOTEMBA Theodore	

Titə ləv

Sə fə n'n ləv titə na, v mənə s'n su tihəsə nawur tıwən ka teen rəv, n'n honkə ni tun kan ñi si tıwən ñi taa, ñi rə titə. A yaa wə tihə nawur tıwə. Tihə hən na, v ci na həsə cəpənsə nsər-ɔna, nawur risisi nsər-ɔna n sɔkɔ-sə, n təl wən ka sə kutihula tɛ, n'n



wal n ci tu ŋkur-ɔ kv mɔɔ-n, n'n kpa kv rəv, n'n ci ahulo ŋkar, n'n cətər ka sartə, n'n sv ña həsə nsə nawur n d̥isisi nsə n'n tı ahulo ŋka n cətər ka na, ka rəv, n'n təl wɔɔsə, n'n tiu tu rəv, n'n kpem n tɛ.

U wɔsu s'n walu n'n kuməlu tɬɛsə nsə n'n na haa
tun si sə taa ya. Nnə tun si sə taa, n honkə n'v lau
wɔnɔ kuɔəmɔ ka wontə na, n kan n'n cɛsən timin
alɔwatə taa, n'n lɛɛ titə.

A lɛɛ titə sənɔ? n li ayɔku nɛŋkur, n'n taməl ña
maŋkahulasə, n'n lem-sə misə taa; ɔaan ɔaan wontə
na, n su tuka na mindayo, n honkə n'aho yi, n'n kur,
n'n su-wa, n'n ɔɛ ña titə lɛɛv kələ. N talu wont'ɔ tu
kiɔi na, n kpa ku rɛɛ, ña-n woŋi u wala na, ɪ cəlu-n
wontə. Nnə n tal tɬɛ cal, n ci awɔr n'n tam tuka, fɛ
n'n su maŋkahulo n'n sɛv min ka ka nɔ taa.

Nnə n nɔɔn tun wɛ tɬɛ rɛɛ, n wul min, tun ñi se ñi
si na tɬɛ taa, n'n su ña laɔɔ n kɔtə risoon ɔɛ, n'n təl
ka nɔ, n'v ha-n awɔr, n'n sisə n nin kələ tɬɛ taa, n'n
konɔɔ cetə, n'n paasə titə lɛɛv. Sə fɛ n'n paasə titə
lɛɛv na, n wulu min ka risoon taa, tun fɛsə lekɔ, v
yev titə, n'n takə n nin, n'n laasu amarən, n'n kpisu
ñi rɛɛ-ɔ tun, n'n ɔi ña tuka taa. U kpər wontə na, n
su haatə n'n ɔv wu ŋku n lɛɛ titə na ku na, ku nɔ, n'n
tiu, n'n kpem ña tɛ. A yaa nt'ɔna s'a lɛɛ titə.

KOUMORTOUKOUM Albert

Lama citi saav

Sə fə n'a hil risi sə lav lələn ka sartə na, v wəsu s'a saa citi. A saa-tə sənɔ? Yal ci tipi, ɪ saa-ya, ya pɪ wontə na, ɪ fər katərəm, ɪ lem-pə. ɪ ci kpafin n'i laar-ñi rəwarwarwar, n'i fətə-ñi, ɪ su katərəm mpə na kpafin nñi n'i hutə-wa, ni hu-wa lem, n'i ñu-wa, n'i si n'v lav ayukun nul. Wa hu wontə na, ɪ su-wa, n'i hatə, n'v kpa rəm'ɔ wontə na, ɪ laasə n'i lem ayuku kudəmu, fə n'i hatə n'i maa aməmaa, ni nim cəpətu cəpəcəpəcəpə.



ɪ soku citi ntə s'i si-tə, n'i patu n'i hilv na risi kələ, n'n dənka, v kpər lələn ka tən n'v tan s'a ta yev. Nnə n toku citi ntə səmp'ɔ tamtam, caləm wɪsɔ pə kpa-n,

υ ha-n ren, na len rərə. Citi hən na, ntər-ɔna tə sar paaa ka tən-ɔ lama tɛ. Paa yər wɛ wolən, ɪ yəra saa-tə sɛ wa yekə-ɪ rənaa n'ɪ hilu na risi. Citi risi sar tuu ka paaa. Səmp'ɔna mə siru mə wisi sɛ sə ra yev citi saav k'ayepə; wontə rɛɛ na, citi sar tən, tə ci kɔɔr kəna, tə wɛ təmər ka paaa ka tən-ɔ risi hilu taa.

NAHANDJADE Tertius

Mətə saav

Sə fɛ n'a saa mətə na, a lɛɛ mələ ka kpu taa, a cəl-ya yal, n'ɪ mav-ya na laku ka ποιοποι, n'ɪ ku-ya, n'ɪ wal n'ɪ fal-ya. Nnə υ kpəra, ɪ wɔr məntɛɪ n'υ yev sartə mələ. Yal ñɪ sɔku mələ nya, s'ɪ ci tihin, ɪ wal nam ka mətər taa. Nnə ɪ tal mətər taa, ɪ hatə tihin nñ'ɔ sawɔr taa, n'ɪ nam ɪ milim, n'ɪ kpem.

ɪ talu akper rɛɛ wontə na, ɪ ci raasə n'ɪ wusi min ka məsɔn taa, n'ɪ yaal mətərisoon, n'ɪ saa-ka min ñɪ rɛɛ, n'ɪ ceu lem n'ɪ rə risoon ŋka taa, n'ɪ ci wur n'ɪ wɔm ka nɔ. ɪ kpaasu min kələ risoon ŋka tɛɛ. Ɖisoon wɔsu wontə na, ɪ wal n'ɪ wor milim mpə n'ɪ lav ahɔrɔ, ɪ yev n'ahɔrɔ ŋka wɔsə sartə ka wontə na, ɪ ceu-ka n'ɪ rə taasər taa. Ʈ fɛ n'ɪ sv milim kələ n'ɪ wur υ kaasə ahɔrɔ ŋka na, ka taa, n'ɪ lutu kələ kulkulkul. ɪ limsu ɪ nin k'aniko lem taa, n'ɪ taku mətə ntə s'ɪ naa tə kpaa-rəma ya.



Nnə ɪ nɔɔn tə kpa-a-rəma, ɪ rɔn n'ɪ kpaasə min ka
risoon tɛɛ n'ɪ cev ahɔrɔ n'ɪ wur mətə ntə rɛɛ, nɪ paasə
lutu rərə-ɔ kulkulkul. ɪ kɔn s'ɪ na wontə sɛ mətə ntə
pɪwa na, ɪ ci taasa, n'ahusi kələ n'ɪ le-tə. ɪ taa risi
kələ ɪ ka tem sə-l hilu. Wisi na sə ci, na ri, wa ɔ
kələ wa tuku wa woŋku. A saa mətə sɛmp'ɔna.

TAGBATE Joseph

Sita wɔsɔ

!Au sita, !au sita, sita tan kɔɔr. Mə raal, mə ri, mə ci na mə kɔɔ, sita wɛ. !Də se sita. Sita tan kɔɔr. Wɔsɔ ŋka a yaa-ka se sita na, ka ci wɔsɔ ŋkar-ɔna ka tə sar asaru sən.

Ka pɔsu se ka kpa yər tən ka nnə a ta səm yəra tɛ-ɔ rɔkunu. Ka kpa wompa na, mp'ɔle wompa pə cakə rəhɛɛ nɪ wa ci yalaa k'afatəlu na. Nnə ka kpa yər, !səm se yalaa ciu t'ɔna ka kpa-i. Wɔsɔ ŋka kpa mpar n'v təŋkə na len wontə rɛɛ, sə laam, cəcau, siso na cisir. Nnə wɔsɔ ŋka kpa nɛɛr, nɪ caləm taan wontə ntə, nɪ ña kampa ña tekən-tə, tə pel ña, wɔsɔ ŋka kpa-n.



Ka kpaa yera rere n'u tɛŋku-na calɛm haau t'ɔ rakuta taa. Sɛmp'ɔna rakuta taa hɛn na, a pɛ rɪ calɛm ka falafala. U mɔna s'a wil pɛ taa. A pɛ kandɔ sita wɛsɔ ŋk'ɔ akandɔ. Nnɛ ka kpa-n, n tɛɖɔ kɛna rɛwɔwɔwɔ, n ɖɛ n'n sɛw. N lakɛ sɛnɔ sɛ sita wɛsɔ ra kpa-n? Sɛ fɛ n'i wɛsɔ ŋka ra kpa-n na, !ɖa hundɔ na yal nɛɛr nawur yalayo ŋkar, n'u rɛ n'u tal ayuku ŋku n kpaa yal na. Nnɛ n wɛ raa, !u wal rakuta n'a wil mɪ calɛm taa n'u naa haa. Nnɛ u tan wɛsɔ ŋka, u pɪsɔ s'u kan-rɛma.

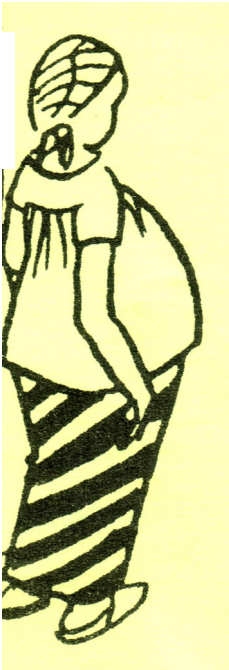
Nnɛ u kan-rɛma n'v kpɛra, v ta mɔna s'u kuntɪ n'u li falafala nawur u walɔ awɔɪ nya taa, a lakɛ tɛmɛr na lɛn wontɛ na. Nnɛ n walɔ ñun kuu, n yau n lam na n siso. !Yau n tɛtɛr n cɛcau, n'n lɛsɛ-na sɛwur ka n nanɔkpɔn taa. Ntɛ ñɪ hɛn yekɛ-na sɛ wɛsɔ ra kpa-n. Nɛntɛr-ɔlɛ sɛ nnɛ yal wɛ ho, n'i lɛl yo, ɪ ra mɛsɛ-ka. Nnɛ ɪ mɛsɛ-ka, wɛsɔ kpa-ka taman kudɛm. !Dɛ sɛm sɛ nnɛ sita wɛsɔ kpaa yɛr ɪ sɛkɛ-na-ka kɛna. Sɛmpɛ na, nnɛ a wɔtɔ n'n pɛ nu, n'n li n'n kpantɔ, sita kpa-n, n na sɛ wɛsɔ kpa-n. N kaa sɛ lakɛ m'a na sɛn, n'n nɔɔn sɛm kampa pɛ su-n.

AGUE Kokou

Wultə ka ho yal

Nnə yal wε ho, ɪ wal rakuta n'a mɔsə-ɪ. A mɔsu ɪ ramɔɔn na ɪ hum na ɪ caləm s'a na haa wɪsɔ ŋkar tam-ɪ ya. Ɖən'ɔna a maa-ɪ kɔɔya nya pɪsu se ya sən ho ka cɔ sartə ka ɪ taa na. U fε, n'ɪ walɔ n'a mɔsu ɪ ho ka alɔwatə ntə a rɪ-tə ɪ ho təkara taa na, tə rεε.

Səmɔ nɪ yal ñɪ wε ho na, nnə ɪ ci s'ɪ ləl, yo pə li lɛle n'v rε n'v wɔsu s'a lav-ɪ təmər fε n'a ləsə yo? Nt'ɔle se wɪsɔ nɛŋkar-ɔna ka kpaə hoyal, ka rɔkɔ yo ka ñəmpu k'ayɔkɔ ŋkɔ yal ci s'ɪ ləl na. Wɪsɔ ŋka yəɖə kələ se wɔɔɖə. Teen wε nul-ɔ ñɪ lɔkɔ-na səmpə wɪsɔ ŋka. Nñ'ɔle afika tεε kɔɔr tu, na laləmtu.
A ci wa sənɔ?



1. Afika tεε kɔɔr tu: N wuru kɔ tanlɪla kəna n'n katər-ya rεε, n fər-ya, n wɛɖə taa muvr n'v yev wurɪ. N tar wurɪ nya taa rɪpɪsɪpɪsɪ n'n lem-ya.

2. Laləmtu: n wuru kɔ-l tεε-ɔna rərə n'n na kparɪsə ka sə wε rəcaa rəcaa s'akutelkpara. N wuru, n təŋkɔ kpara nya n'n wan' n'nnɔɔn ya tiu rikutila na ya nɛəsə taa. N fəɖə ya rεε n'v yev rəkpəlkpəl, n'n tar ya t'ɔ fakən ka nul nul, n'n lem-ya rərə.

3. Wa saav na wa ñev: n woru afika tu kɔɔr wurɪ ka rɛca, na lalɛmtu faktɛsɛ ka nnausa, n'n kpɪrsi-wa ñɛmkpɔɔɔ taa, n'n wur lem ka wa rɛɛ n'n saa min dʒɛɛ n'u wɔsɛ n'u pu. Nnɛ v pɪwa, n sel n'n sɪ, n'u hɛɛ. N wɔsu cɛkɔ cɛkɔ n'n ñe: cɛkɔ ka ntauvɛ tɛɛ, cɛkɔ ka raan dʒɛɛ, kaka kɔɔr ndɔ n saa-rɛ na, dɔ rɛ rɛ kpɛr. Hondɔ t'ɔ taman navl n'u rɛ n'u tal hondɔ ŋka n kaa s'n lɛl na, ka taa.

Nnɛ n ñe-rɛ sartɛ sɛ mɛ wɔl-n wo na, n kaa s'n lɛl yɛr ra na s'n lɛla, v hoon kɛna sɛ yɛra nuw-tɛ anu, na rɛɔ taa ñɛmpa nɛmpar rɛrɛ. N dɔ lau kuvun sɛ fɛ n'n lɛl. Kɔɔr ndɔ tɛmɛr kɛlɛ sɛ rɛ run wɪsɔ n'u fɛ yo ka li sartɛ.

AGNON Kotri

Sɛlɛm saav

Sɛ fɛ n'n saa sɛlɛm na, v mɔna sɛ n wɛ mɛla. N kpaa kpu taa s'n lɛɛ mɛla, n'n mav-ya, n'a fal-ya. A falv-ya s'u kpɛr wontɛ na, a rɔn-ya n'a lɛsɛ mɛntɛlɛ, n'u yev mɛla rɛyɛŋkɔyɛŋkɔ, n'a sɛm.

Tɛ kutihudɔ kɛlɛ s'n su mɛla, n'n wur-ya lem taa. Ayuku ŋku n sɛm kpamɛlɛ na, ayuku ŋku kɔn-na sɛ kv tal, fɛ n'a ñe sɛlɛm mpɛ. Nnɛ n sɛm kpamɛlɛ ka ntauvɛ tɛɛ, dɔaan dɔaanu wontɛ na, n lɪlsi-ya, lem lil n'u kpɛr, n'n sv-ya n'n wur-ya risoon taa, n'n honku sɛ ya tu ho rɛtirtir.

Ʋ laɔ ayukun nul, n fəsəl-ya, n'a wə-ya atɛ, n'n
 rav-ya rɛɛ haatə. Ayukun nnisa ñvun dɛɛ-ɔlɛ n li ya
 lem, s'n lem-ya n'n wal ya nam kələ mətər taa. N'n
 kan-ya wontə na, n hɔr-ya, n'n yeu n'v sal. N ləsə
 ayenka n'v yeu alukur, n saa-rə min dɛɛ, n tu min,
 dɔ wəsə, dɔ pu. N kan n'n laasə n'n tamtə ayenka
 ŋka taa. N cɔ n'n
 honkə n'v lɔl. Fɛ
 n'n wal n'n dənka,
 n'n na s'v ñenka
 ya. Nnə n nɔɔn v
 ñenka, n paasə
 catv kələ n'n saa
 min dɛɛ. A yaa
 nt'ɔna s'a lelɔ
 alɛlɔ səlɛm. N saa,
 n'n yeu n'v wəsə
 fɛ n'n laasə-pə
 hɛsə taa. Nnə a
 laasə hɛsə taa
 n'v kpəra, n yeu
 n'v hɛ fɛ n'n dɔ
 pə taa.



Ʋ kaa s'v tal alɔwatə ntər-ɔ wontə na, n naa kələ pə
 wəsɔ watwatwat. Ʋ hom ayukun nɔsənnisa rɛɛ-ɔ
 wontə na, n nɔɔn ña səlɛm pɔwa; dən'ɔlɛ a pɔsɔ s'a
 ñe-pə.

ARATIME Lucien

Ceŋkpasə nim məru ka lama te.

Tu ŋkur-ɔ a yaa-ku semu, ku ci sauti tu kəna. U talu kɔɔta honɔɔ t'ɔ wontə na, ku yaa heetə, ku ləlu wi k'a yaa-ya se ceŋkpantə. Mə ri walu n'i tɛesu ku wi nya n'i kəna ni rə ñusu. Də ñusu n'u kpəru wontə na, mə ri suku wi nya, n'i saa lem n'i li-ya. Nnə u kpəra, ɪ su-ya n'i taya misə taa, ya wul, n'i ku n'i wur kpahe taa. Kpantentə kəna a maa-tə n'a yaa-tə səmpə. ɪ kaa s'i cɔ wontə na, ɪ yaa-m n'i sir-m se ma yo, mə kaa se mə mər nim. Mə ko se, apa, u sara, mə tuku nim ka seŋ.



Ɖən'ɔlɛ, mə ri wala s't ci raasə n'añɛŋka. l kan n'i wusi min ka məsɔn taa, n'i su risoon fakɔ n'i saa min dɛɛ; a yaa risoon fakɔ ŋka sɛ cilo, n'añɛŋka ka cilo ŋka taa, ɪ su ceŋkpasə n'i wur taa, n'i rɛŋkə. U tasə wontə na, ɪ ləsə ceŋkpaŋka kuɔɔmɔ, n'i su wɛɛr n'i yuku-ka n'i na ɔ pɪwa ya.

Ɖən'ɔlɛ, ɪ yaa-m sɛ mə kan wur n'i laasə, s'ɔ pɪwa. Mə wan-ɪ wonɔv n'i laasə wontə na, ɪ su n'i wur wɛnluur taa, n'i catə cakɪcakɪcakɪ. Nnə añɛŋka liwa n'ɔ yev ceŋkpasə, ɪ wur sawɔr taa, n'i hatə n'ɔ rɛ n'ɔ hoo, ɪ laasə n'i rə nantir taa, n'i cekə n'i hɔɔ namər rɛɛ. l hɔɔ sɛmp'ɔ wontə na, ɪ tam sɛ, !wal n'n saa limən, n'i mə kan mə rə taa. l hɔɔ wontə n'ɔ kpər na, ɪ huɔtɔ n'ɔ kan n'ɔ kpa wontə na, ɪ kindi nim n'i saa min dɛɛ, n'ɔ wɔsə n'ɔ pu sartə. l sel n'i sɪ atɛ, n'ɔ hɛ, n'i kindi n'i rə nantiri taa. l rə nantiri taa n'ɔ kpər wontə na, mə kosɔ kələ mə yisɔ.

A kosɔ n'a tisu wisi cuŋkuisi rərə. A suku-pə n'a lakə kɔɔr. Nnə cakəŋkpaɔɔ sɛv-n, n huɔtə nim mpə na naŋkpɛtər naasim, n'n taa. Sɛmp'ɔna ceŋkpasə nim wɛ kaadə mərɔ. Nnə n ta sɛm mərɔ, nim wusə afio.

KOUWI Yao

Sandāñe haru

Sandāñe haru hən na, ntər-ɔna tə wɛ kaadə lapə, n'ɪ tə mu aluwatə. Ahilim hondɔ t'ɔna hara lakə təmər ndə. Aluwatə talu wontə na, hara caaru, paa woñi na, ɪ k-awɔr taa. Təmər ndə awɔr t'ɔna paa woñi na, ɪ hiuku warasə. Ahilim hondɔ talu wontə na, yər sə yər, ɪ cɛlɔ ɪ ñəsə na carɔ nɔ s'ɪ lau sandāñe. Ɖən'ɔlɛ wa hiuku nfasuwa, wa ñəlɔ na wa wisi rɛɛ-ɔ sikul taa.



Fɛ n'n laɔ sanɔaɔɛ na, n walɔ sɛ n mav ñitɔ ka wundɔɔndɔ n lakɔ na. Nnɔ n kpɔr ñitɔ mapɔ, n sɛv-tɔ min. Nnɔ kpɔr min sɛpɔ, n ci hakui cuɔkui. Ayuku ŋku n paasu haru na, nnɔ n ci, n yaa hara, wa har-n; nnɔ n ci, n har n dɔɛɛl. N paasu haru ka wontɔ na, n lɛsu teentanlila. Nnɔ n kpɔra, n huuti tetɔ ka sartɔ, fɛ n'n laɔ sanɔaɔɛ yapa ka sartɔ, ya wal sartɔ. N pɔsu s'n dɔ ñitɔ ka yapa nya rɛɛ, n'n wusɔ n'n sɛv min. Nnɔ n laɔ sɛmpɔ, n'n sɛɛ tɔmatina, wa kaa sɛ wa kur sartɔ, wa lɛl sartɔ. Tɔ-l wara na, n kɔn wontɔ tɔn n ci s'n har-tɔ sanɔaɔɛ ñi taa na, s'n sɛɛ kɔɛ. Tɔ-l kpɔr wontɔ na, n walɔ ntamɔn tɛɛ na raan dɛɛ s'n yɔtu lem n'v rɛ n'v tal alɔwatɔ ntɔ, tɔmatina lɛlv sɛ wa sɛɛ rɛciiii na. Nnɔ wa sɛɛwa, n paasɔ wɛtu kɔɛ n'n hiuku warasɔ.

DIOTEMBA Theodore

Achevé d'imprimer par AFASA
Dépôt légal N° 04/MATDCL/mars 2011
B.P. 57, Kara - Togo

Prix : 200 F CFA